

LBRIS

We know
books

DAN STANCA

Sabia vieții

Presa Universitară Clujeană
2025

evită în ultima clipă iminenta agresiune. S-a dat jos din pat, i-a luat mâna femeii și i-a sărutat-o. Apoi, dominat de o emoție maximă, a întrebat-o:

— Nu-i așa că ești Tristana? N-ai murit, sau te-ai întors acum din lumea de dincolo pentru că ți-e dor de mine.

Doctorița nu a mai putut să zică nimic, șocată de cuvintele pacientului, și a ieșit din cameră foarte speriată. După câteva zile, Bojin a fost externat. Nu avea însă unde să se ducă, nu-l aștepta nimeni. Se întreba mereu ce s-a întâmplat cu corpul copilului sau cu ce mai rămăsese din el. Unde e? Ce substituție avusese loc? Ce interdicție monstruoasă fusese decretată? Ce vremuri vor urma? Din nou își amintea de Tristana și de ce-i spusese ea de-a lungul timpului, ce repetase cu dârzenie, repeta și repeta fiindcă nu voia să uite, „viața e sabia pe care o mânuiește moartea”, dar îi vorbise și despre *Luceafărul* lui Eminescu, despre dorința ei de-a scrie un poem-răspuns, pe care nu l-a mai scris, își amintea de prima dată când, copil, intrase într-o biserică și primise împărtășania... Păstra și acum gustul aceluia strop de vin. „Doamne, murmură el cu o evlavie nețărmită, nu mă lăsa, nu mă părăsi, nu mă scoate din mintea ta!” Mergea tot mai încet, simțind că picioarele nu-l ascultă, pașii, oricât i-ar fi lărgit, se făceau, unul câte unul, din ce în ce mai mici, până când rămase pe loc și nu mai văzu decât botul unei mașini uriașe de teren, care-l izbi și-l azvârli în beznă.

Cuprins

Stalin.....	7
Tristana	67
Cezar	123
Lucifer	175

Stalin

Bunicul, având ochii împăienjeniți, își privea nepotul care-și făcea temele. Îl urmărea cu atenție, deși vederea lui era din ce în ce mai slabă. Îi slăbise din cauza anilor petrecuți la serviciul de corectură al unui cotidian național, unde noapte de noapte citise șpalturi și pagini pentru a da bunul de tipar, pagini pe care tușul literelor nu se uscaseră și se întindea ca o pată de motorină, făcând lectura și mai anevoioasă. Așa-i scăzuse vederea și, cu toate că fusese socotit de mai toată lumea un corector eminent, capabil să descopere și cea mai rebelă virgulă care trebuia eliminată din text, tot nu a scăpat de sancțiuni dintre cele mai dure. Din fericire, nu a stat închis mult timp. Deși vremurile erau aspre și nu știau ce-i aceea milă, a fost până la urmă iertat și, chiar mai mult de atât, reprimat la fostul loc de muncă, pe care de altminteri îl venerase toată viața, și chiar și după atâția ani tot mai păstra niște colecții ale ziarului *Scântea*, organul de presă al CC al PCR. Acela fusese locul lui de muncă, ziarul-amiral al țării, acolo unde redactorii, corectorii, curierii, tipograful, toți împreună trebuia să-și unească eforturile pentru a realiza zi de zi gazeta fără de care țara nu ar fi propășit. Se uita cu drag la nepotul lui care-și făcea temele și, de fiecare dată

când puștiul ajungea la capăt de rând iar ultimul cuvânt nu încăpea, fiind obligat să-l despartă în silabe, trăia o emoție specială, un fel de spasm care-i zguduia tot corpul și-l făcea să tremure mult timp după aceea. Își aducea astfel aminte de momentele cele mai întunecate ale vieții sale, acele clipe grele ca niște sigilii sub a căror apăsare destinul îl turtise ca să intre mai ușor în spațiul îngust al celulei. Dacă acum s-ar fi plâns cuiva, oamenii nu i-ar fi dat atenție. Stătea bunăoară la un pahar de bitter într-un birt ieftin de lângă Gara Obor și, fără să vrea, se pomenea că deapănă amintiri. Nu era neapărat un nostalgic, dar mai toți cheflii de acolo asta erau – pensionari umili care nu crâcneau și știau să strângă cureaua. Fuseseră la viața lor tot ce vrei și ce nu vrei, lucraseră în armată, în interne, în administrația publică sau în mari citadele ale industriei socialiste, unul avea pensie mai mare, altul, mai mică, dar toate se nivelau în fața păhărelului cu bitter sau cu vișinată sau cu Cava D'oro, fiindcă altceva mai scump, totuși, nu-și îngăduiau.

Vasile Bojin lucrase în prima tinerețe ca lăcătuș mecanic la Atelierele CFR de pe Calea Griviței, dar destinul nu vrusese ca el să rămână mult și bine în acel loc de muncă și i-a copt alte experiențe. Așa s-a întâmplat să cunoască pe cineva cu funcție în organizația de partid a raionului în care domiciliu, persoană care, știind despre el că e băiat vrednic, că întotdeauna intră primul pe poarta atelierelor și iese ultimul, într-o bună zi l-a întrebat:

— Mă Vasile, tu n-ai vrea să lucrezi la un ziar? Ce studii ai?

Lui nu i-a venit să creadă că poate fi abordat într-un mod atât de simplu, oferindu-i-se astfel posibilitatea de-a o lua în viață pe alt drum, unul nou, *Neuer Weg*, cum se spune în germană și cum se și chema un ziar al dragii minorități conlocuitoare.

— Ce studii am..., a repetat el ca prostul.

Era pe atunci îmbietoarea lună mai, când pelinul fierbe în cupe și petrecherile la iarbă verde se țin lanț.

— Da, ce studii?

— Păi, profesionala, dar sunt înscris și la liceu, la seral, și o să-l termin într-un an.

Cuvintele au fost fatale. Tovarășul acela de la partid, cu un profil acvilin și privirea fixă care pur și simplu te găurea când se uita la tine, i-a promis că va face tot ce-i va sta în putință pentru a-i găsi un loc de muncă în presă întrucât, nu-i așa, tovarășe?, avem nevoie de cadre noi, neaoșe, pe care partidul să se bizuie de acum încolo.

Vorbăria l-a amețit și nu a mai putut să dea înapoi. Omul, cu clanța lui neobosită, îl cucerise. Oricum, saltul de la condiția de lăcătuș mecanic la aceea de ziarist nu era de subestimat. Bojin s-a întors atunci acasă cam pe șapte cărări, dar nu era nimeni acolo ca să-l urecheze pentru excesul bahic. Voia însă să stea de vorbă cu cineva, cu oricine, voia să se laude că i-a pus Dumnezeu mâna pe cap, vai, ce bucuros mai era, dar la ușa cărui vecin să bată? Toți, nu-i vorbă, oameni de treabă, dar cam atât... Dacă n-aveai o bucată de pâine, îți tăiau ei jumătate din avutul lor, dar una-i pâinea și alta era starea lui sufletească din acele momente pe care musai voia s-o împărtășească și el cuiva, fiindcă doar așa e bucuria adevărată, dacă află

și altul de ea, și nu dacă o ții ascunsă. Dar în blocul acela din Baicului, vechi și răpciugos, cu cămăruțe în care abia de intrau un pat, o măsuță și un cuier, nu găseai pe nimeni în fața căruia să-ți deschizi sufletul. Oamenii aceia de treabă erau mai toți muncitori necalificați, față de ei, el reprezenta o somitate, erau amărâți, obișnuiți să tacă mai tot timpul și, dacă într-o zi reușeau să lege două vorbe, te cruceai, nu alta! Nu a avut cu cine să vorbească atunci, așa că s-a culcat, sperând ca a doua zi să găsească un tovarăș căruia să-i încredințeze bucuria sa. De fapt, nici nu-i venea să creadă că poate să-și schimbe locul de muncă și, hodoronc-tronc, peste noapte să se vadă ziarist. El nu prea citise ziare la viața lui sau, dacă citise, aceasta fusese mai degrabă silabisire, citea și nu prea înțelegea ce scrie acolo, de aceea trebuia să citească mai rar până când, într-adevăr, cuvintele de la sine se desfăceau în silabe. Se pomenea ca, trezindu-se din somn noaptea sau dimineața pe la trei, să ia câte un ziar și cu glas tare să silabisească ce era acolo pe pagină. În cele din urmă, ajungea la semnătură și se întreba ce fel de om poate fi acela care produce asemenea articole pe care el abia le citește. Și atunci? El să fie pus în aceeași situație, să scrie la fel și să-și vadă numele tipărit? Oho, era prea mult... Nu credea că poate să i se facă o asemenea cinste, și nu era vorba de faptul că nu credea, ci de faptul că așa ceva nu era posibil, așa cum, de exemplu, în timpul verii nu poate să ningă. Dar dacă ninge înseamnă că lumea s-a dat rău de tot peste cap...

Când își amintea de acea zi care i-a decis soarta lacrima, dar își ștergea repede fața cu podul palmei,

ca să nu se compromită. Nu voia să fie socotit o persoană sentimentală, fiindu-i silă de moșii care, la un pahar, dau apă la șoareci și se fac astfel de râs. Cu toate acestea, avea neapărat nevoie să evoce acele clipe de odinioară. Trecuse groaznic de multă vreme și tocmai de aceea se mira că poate ține bine minte tot... Dar cum să-i fi fugit din cap acele evenimente care i-au luat viața de pe orbita pe care se rotise și i-au aruncat-o la mii de kilometri distanță de poziția ocupată până atunci? Dacă nu accepta oferta respectivă, nimic din cele petrecute nu s-ar fi întâmplat. Ar fi fost ceva care putea fi, dar n-a fost să fie, cum spune românul filosof. Ar fi rămas până la pensie același lăcătuș mecanic, urcând, desigur, toate treptele calificării profesionale, cu fotografia mereu expusă la gazeta de perete a întreprinderii, acolo unde, se înțelege, erau prezentate doar exemplele pozitive, modele pentru tinerii care abia intrau în câmpul muncii. Și-ar fi întemeiat o familie, alegându-și perechea tot din fabrică, o fată cuminte care, de ce nu?, la o adică putea fi chiar funcționară, ceea ce pe el, simplu muncitor, l-ar fi onorat.

Erau anii cincizeci, aceia când lumea era în marea ei majoritate sărăcuță iar femeilor numai la eleganță nu le stătea mintea. Pantofii cu toc erau un lux, dar în egală măsură și un risc. Cucoana care purta asemenea încălțări era imediat luată la ochi și chiar chemată prin citație la miliție. Habar nu avea nefericita ce-o așteaptă și de unde i se trage răul. Nu de la gură, adică de la ce într-un moment de imprudență vorbise, ci de la picioare, mai exact de la labela picioarelor, care nu purtau pantofi cu talpa plată, ci

niște cocostârci a căror modă tot din Occidentul decadent venea. Vasile Bojin a umblat prin multe birouri până a obținut transferul la ziarul partidului, doar că nu în redacție a ajuns, ci la serviciul de corectură, unde a avut parte de niște colegi tăcuți, chiar taciturni, posaci sau chiar mohorâți, ponosiți, cenușii, care păstrau în birou o liniște mormântală. Dacă voiai să fumezi, ieșeai afară și nu rămâneai în fața ușii, ci te duceai pe trepte, acelea care mergeau spre etajele superioare, unde exista o scrumieră de metal cu picior și unde aveau obiceiul să se strângă fumătorii înrăiți. Pe vremea aceea nu se luase nicio măsură împotriva acestui viciu, fiindcă autoritățile aveau alte priorități. A regretat enorm că a făcut alegerea, dar regretele sunt cele mai păcătoase ispite, deoarece vin prea târziu, când nu mai e nimic de îndreptat, și-ți dau impresia că folosindu-te de ele îți poți îmbunătăți soarta. Nimic mai greșit... Soarta e bătută în cuie precum capacul unui coșciug care acoperă viața irosită. Măcar dacă ar fi greșit la unul dintre testele la care a fost supus! Dar, fir-ar să fie, nu a făcut nicio greșală de ortografie, a corectat ireproșabil texte care aveau destule capcane, chiar și-a permis la un moment dat, în fața unuia mai complicat, să formuleze o opinie care depășea câmpul său de competență, spunând examinatorului că fraza e prea lungă și ar suna mult mai bine dacă ar fi segmentată. Omul pus să-l judece a înclinat satisfăcut din cap, ceea ce lui i-a crescut nota, iar în felul acesta drumul i-a fost netezit spre o mare schimbare în viața profesională. Dosarul era excelent, putea să intre cu ochii închiși în buncărul Partidului Comunist, cei de la cadre nu puteau să aibă

vreo obiecție. Faptul că un vlăstar al clasei muncitoare era promovât pe scara socială reprezenta un bun câștigat pentru toată lumea. Și omului îi era de folos, și organelor care se ocupau cu asemenea promovări, și astfel se puteau felicita în fața unui pahar cu țuică. Toți erau mulțumiți, numai că în acest fel surprizele nu puteau fi ocolite. Și nu erau surprize nevinovate, ci lovituri grele, pumni în figură pe care soarta rea ți-i arde tocmai atunci când îți închipui că ești la adăpost. Toate birourile prin care a umblat el arătau la fel. Era aceeași masă lată, cu furnirul crăpat, acoperită de o sticlă groasă, cu muchii rotunjite pentru ca cel așezat acolo să nu se taie. La ferestre se găsea câte un ghiveci cu mușcate, uscate și scuturate, peste care nu mai fusese aruncată o cană de apă de săptămâni bune. Iar pe perete, cum intrai, dădeai cu ochii de portretul marelui conducător, dascăl și părinte al popoarelor, nimeni altul decât I. V. Stalin, în fața căruia se prosternau sute de milioane de oameni de pe tot întinsul globului pământesc. De fiecare dată când se afla în fața portretului, lui Bojin îi venea să se închine de parcă era o icoană de neprețuită valoare pe care, odată intrat în biserică, nu poți s-o ignori. Tovarășul care-i făcuse măgulitoarea propunere se ținuse de capul lui cu o îndârjire aproape nefirească. Atunci când au ajuns în biroul șefului de cadre de la municipiu, l-a călcat pe picior, observând că nu se poate abține și e gata să se închine în fața portretului. Formalitățile au decurs repede, și doar o singură dată, cu vocea gătuțită de emoție, l-a întrebat pe însoțitorul său: „Oare e bine ce fac?” Apoi și-a cerut scuze, fiindcă într-adevăr nu era frumos să mai formuleze

îndoieli față de un proiect care inițial aproape că-l entuziasmasse.

Pe însoțitorul său îl chema Trandafir Ciocârlan, dar i se spunea Firu, nea Firu. Asocierea dintre floare și pasăre din numele său era provocatoare. Ce legătură se poate stabili între acestea două și cum pot ține sub umbrela lor soarta unui om? Dar Firu chiar semăna cu o pasăre de baltă, având nasul coroiat, bărbia lungă sub care se legăna gușa, încă insuficient dezvoltată, dar promițând că în curând se va lărgi considerabil. Apoi mai avea și mersul ciocârlanului, puțin împiedicat, cu o călcătură strâmbă. Cât despre celălalt nume, și acela i se potrivea. Era mereu roșu în obraji precum o roză sau un bujor. Îmbujorat, așadar, semăna într-adevăr cu o floare care mai are până să se ofilească și care, dimineată de dimineată, ridică spre soare corola ei de petale. Calitatea lui principală era aceea că, dacă te simțea deprimat, știa să te scoată din impas. „Tovarășe, nu avem nevoie de oameni care se vaită ca babele. Viața e frumoasă și va fi și mai frumoasă dacă vom ști să ne-o facem. Totul depinde de noi și nici Cel de sus sau Cel de jos nu se amestecă în problemele noastre.” Când îl auzea vorbind așa, nu aveai încotro și ieșea din butoiul cu melancolie. Bojin era tânăr și nu-i plăcea să facă parte din tagma acelor care fie erau pasivi, fie cărteau împotriva regimului de curând ajuns la putere. Nu trecuse mult de când se terminase războiul, dar în România avuseseră loc reforme importante. Guvernanții din trecut fuseseră măturați din fotoliile lor moi și în locul lor veniseră oameni ai muncii care-și iubeau cu adevărat țara. Politica de cadre funcționa

ireproșabil. Firu știa ce face. El umbla prin toate întreprinderile și cooperativele precum gospodina în cuiarul găinilor, pentru a găsi vâlstare de nădejde, care să nu înșele așteptările. Știa să pescuiască indiferent cât de agitate erau apele. Arunca undița, în al cărei cârlig se agăța repede viitorul ziarist sau activist care, după cel mult un an de instructaj ideologic, ajungea să dea din gură mai ceva decât un propagandist cu experiență. Așa l-a găsit și pe Bojin, smulgându-l de la locul lui vechi de muncă și aruncându-l în cazanul tipografic, unde plumbul fierbe încontinuu.

Când s-a dus prima dată la Casa Scânteii i se zbătea ochiul stâng, ceea ce nu era a bine. Clădirea din față te copleșea și nu aveai niciun dubiu că e cea mai mare din București, întrecând chiar Palatul Telefoanelor. Încă se afla în lucru, iar pe schele muncitorii se speteau aproape zi-lumină. Știa că înainte pe aceste locuri fusese un hipodrom, unde aveau loc întreceri între cai bine hrăniți, mânați de jochei scunzi și crăcănați, întreceri desfășurate sub ochii invitaților, domni, doamne și domnișoare din lumea așa-zis bună a Bucureștiului. Aici se întâlneau și amantii, iar sub paravanul pretensei preocupări față de competițiile hipice se puneau la cale aranjamente amoroase pe care le vânau ziaristii de scandal. Era dulce viața pentru aceste specimene care nu știau ce-i sărăcia, dar roata istoriei s-a întors, iar hipodromul a fost demolat. Pe locul lui, vedea Bojin, se înălța măreața citadelă, Combinatul poligrafic Casa Scânteii, unde el avea să lucreze.

Așa a început un nou capitol al vieții lui, inițial gravat cu litere adânci, pentru ca pe urmă acestea să-și piardă acuratețea. Prin șanțurile altădată atent